

УДК 636:12/13.082:575.857(477)

**ПРИЗОВА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПЛЕМІННИХ КОБИЛ ОРЛОВСЬКОЇ
РИСИСТОЇ ПОРОДИ КОНЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ ПОПУЛЯЦІЇ**

Г.О. Фролова

***Державне підприємство «Агентство з ідентифікації та реєстрації
тварин», Україна***

І.В. Ткачова, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий
співробітник

***Інститут тваринництва Національної академії аграрних наук України,
Україна***

При створенні найдавнішої рисистої породи коней – орловської рисистої - величезну роль зіграло унікальне маточне поголів'я кращих порід коней XIX сторіччя [1, 3]. Система випробувань орловських рисаків базувалась на розвиненні дистанційності і включала випробування на довгі дистанції, а також перегони у важких екіпажах [2]. Вплив репродуктивного складу на еволюцію української популяції орловської рисистої породи мало вивчений, тому це

питання актуальне та має важливе практичне значення для подальшого її удосконалення.

Досліджено масив племінних кобил орловської рисистої породи ($n=194$) філій ДП «Конярство України (Дібрівський, Запорізький, Лимарівський, Лозівський кінні заводи). Матеріалом для досліджень слугувала база даних, сформована за матеріалами племінного обліку коней рисистих порід у селекційному центрі з конярства Інституту тваринництва НААН України та ДП «Агентство з ідентифікації та реєстрації тварин», а також дані експедиційних обстежень кінних заводів і племінних репродукторів України. Електронні записи на кожную племінну кобилу включали: родовід, проміри тіла, результати бонітування та іподромних випробувань. Показники призової робочої продуктивності (жвависть на дистанцію 1600 м) досліджувались за даними річних звітів іподромних випробувань коней рисистих порід вітчизняної селекції. Коні були розділені за тендерною ознакою за віком 2, 3, 4 роки і старше. Науково-методичні підходи базувались на зоотехнічному та генеалогічному дослідженнях масиву коней орловської породи. Розрахунки здійснювали у середовищі Microsoft Excel.

Встановлено, що з усіх кобил репродуктивного складу випробувано на іподромах 75,1 % (145 кобил). Майже чверть племінних кобил (24,9 %) не випробувані, що негативно впливає на селекційний процес. Випробувані кобили за жвавистю на класичну дистанцію 1600 м, цей показник обраний через те, що коні рисистих порід в випробовуються на цю дистанцію, на довші дистанції (2400 м, 3200 м) випробовується значно менша кількість коней – 11,3 % жеребців 3,2 % кобил. Кобил репродуктивного складу оцінювали за показниками промірів тулуба: висотою в холці, косою довжиною тулуба, обхватом грудей, обхватом п'ястка. Встановлено, що кобили ПСП «Комишанське» значно переважають кобил інших племінних конярських підприємств за усіма показниками промірів ($p>0,95$), отже можна констатувати, що селекційна стратегія цього господарства спрямована на поєднання високої призової продуктивності із екстер'єрними показниками. Найдрібніші кобили використовуються у Лимарівському кінному заводі і у фізичних осіб.

Аналізом комплексу призових та екстер'єрних ознак встановлено, що найбільш жжаві кобили також і крупніші за визначеними промірами тулуба. Для встановлення наявності взаємозв'язків між цими ознаками, проведено кореляційний аналіз. Встановлено, що між показниками жжавості кобил і промірами тулуба наявні негативні зв'язки низького рівня. Втім, аналізуючи кореляційні зв'язки між рекордною жжавистю і промірами кобил різних суб'єктів племінної справи, встановлено позитивні зв'язки, отже, можна констатувати, що у Дібрівському кінному заводі і в племінному репродукторі ПСП «Комишанське» досягли невисокого але позитивного ефекту поєднання основних селекційних ознак коней орловської рисистої породи.

Для визначення впливу іподрому на показники жжавості кобил орловської рисистої породи оцінено середні показники жжавості на різних іподромах України. Встановлено, що кобили, випробувані на Київському іподромі з

високою вірогідністю ($p > 0,95-0,99$) переважали за жвавистю ровесниць, випробуваних на Одеському іподромі, як за рекордною жвавистю, так і за жвавистю, виявленою в усі вікові періоди.

За період селекції з 2001 по 2021 роки орловської рисистої породи виявлено 299 орловських рисаків класу жвавості 2.10 хв і жвавніше, з них 25 коней увійшли в клас 2.05 хв і жвавніше 2 – в клас 2.00 хв і жвавніше. За останні 20 років виявлено більше коней класу 2.10 і 2.05 хв, за попередні роки.

Розподілом масиву кобил за градаціями за класами жвавості проаналізовано селекційний потенціал популяції за призовою продуктивністю. Встановлено, що кобил орловської рисистої породи української популяції класу жвавості 2.05 хв і жвавніше не виявлено, найжвавіша кобила у сучасному репродуктивному складі – Анталія 2.05,7 хв, сіра, 2014 (Афоризм – Артистка) Дібрівського кінного заводу. З усіх випробуваних кобил лише 13,8 % мають високий клас жвавості 2.10 хв і жвавніше. Серед цих кобил майже половина (45,0 %) продукують у Дібрівському кінному заводі, 35 % – у Запорізькому, 15 (3 кобили) – у ПСП «Комишанське», 1 кобила у приватному підприємстві «Земля Переяславщини». Разом тим, кобил найнижчих класів жвавості (2.40,1 хв і тихіше) небагато – 4,9 %. Переважна кількість кобил мають класи жвавості 2.10,1-2.15,0 хв (31,1 %) та 2.15,1-2.20 хв (24,1 %).

За аналізом родоводів визначено, що вітчизняна популяція орловської рисистої породи структурована за 8 генеалогічними лініями та 32 маточними родинками. Встановлено, що племінні кобили походять з 10 генеалогічних ліній. Найбільш розвинена за наявністю як жеребців, так кобил – Барчука-Запада (40,6 і 31,4 % відповідно).

Найбільша кількість випробуваних кобил походить з генеалогічних Барчука-Запада Піона. Найвища рекордна жвавість на дистанцію 1600 м притаманна кобилам Воїна ($136,6 \pm 1,75$ с), Барчука ($136,8 \pm 1,25$ с), Ісполнительного ($137,3 \pm 4,19$ с), Болтіка ($137,6 \pm 5,11$ с) та Пілота ($137,7 \pm 2,44$ с). Найбільш скоростиглі (найжвавіші у 2-річному кобили у Ісполнительного ($145,7 \pm 3,78$ с), Барчука ($147,3 \pm 1,27$ с), Барчука-Запада ($147,8 \pm 1,45$ с).

Коефіцієнти жвавості племінних кобил становлять: рекордної жвавості – 6,97 %, у 2-х років – 6,28 %, 3-х років – 4,69 %, 4-х років – 4,68 %, тобто вивчаємо ознака досить консолідована.

У дослідженому масиві кобил зафіксовано 53 генеалогічні поєднання. Найбільш чисельним виявилися внутрішньолінійні поєднання Піон $\times$ Піон (13 кобил), Барчук $\times$ Запад (враховуючи, що відгалуження Запада походить з лінії Барчука) (9 кобил), а також кроси Запад $\times$ Піон (10 кобил) та Запад $\times$ Ісполнительний (9 кобил). За рекордною жвавистю переважали кобили, одержані у кросах Воїн $\times$ Піон ($134,1 \pm 3,07$ с), Ісполнительний $\times$ Запад ($134,6 \pm 3,89$ с), Пілот $\times$ Піон ($134,8 \pm 4,76$ с). Таким чином, ці поєднання є найбільш ефективними у підборах батьківських пар для отримання найжвавіших кобил у репродуктивний склад.

Мінливість селекційних ознак коней обумовлена як генетичними, так і технологічними чинниками. Технологія утримання, годівлі і тренінгу коней

орловської рисистої породи традиційна для вітчизняних кінних господарств, втім у кожному кінному заводі є свої особливості у будівлі стаєнь і денників, показниках мікроклімату, раціонах годівлі (хімічному складі місцевих кормових культур), якості води і системі напування, тривалості пасовищного періоду, технології випасання і якості пасовищ тощо. Усі ці фактори за умови високого селекційного рівня в усіх кінних заводах впливають на жвависть, про що свідчать результати аналізу рекордної жвавості племінних кобил, які є основою формування репродуктивного складу.

Список використаних джерел

1. Гопка Б.М., Скоцик В.Є., Зламанюк Л.М. Сучасне і майбутнє орловського рисака. Науковий вісник НУБіП. Серія: Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва, 2018. Вип. 114. С. 99-107.
 2. Ohorodnichuk H. The state of the horse breeding industry and the evaluation of horses at the state enterprise Dibrivka Stud number 62. Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural Sciences, 2022. Vol. 24(96). P. 126-130. <https://doi.org/10.32718/nvlvet-a9617>
 3. Чебан В. Аналіз робочих якостей коней рисистих порід за результатами випробувань на іподромах України під час воєнного стану. Аграрний вісник Причорномор'я, 2024. Вип. 113. С. 62-68. <https://doi.org/10.37000/abbsl.2024.113.11>
-

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ**

І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

**ФАКУЛЬТЕТ ТВАРИННИЦТВА ТА
ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ**

**КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА
МОЛОКА ТА М'ЯСА**

НАУКОВІ І ТЕХНОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ ТВАРИННИЦТВА У ХХІ СТОЛІТТІ

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 95-річчю від дня народження доктора
сільськогосподарських наук,
професора, академіка УАН
Григорія Олександровича Богданова
6-7 березня 2025 р.**

Київ - 2025

УДК 636:001.8«XXV»(092)
М 33

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції *«Наукові і технологічні виклики тваринництва у XXI столітті»*, присвяченої 95-річчю від дня народження доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка УААН Г. О. Богданова, м. Київ, НУБіП України, 6-7 березня 2025 року. 192 с.

Матеріали конференції подано у авторській редакції.